

BESLUIT van GS van Utrecht

DATUM	24 december 2020	TEAM	Vergunningverlening Natuur en Landschap
ZAAKKENMERK	Z-WNB-SB-OV-2020-0722	REFERENTIE	Servicebureau
NUMMER	8215AD9A	DOORKIESNUMMER	030-2583311
UW BRIEF VAN	5 mei 2020	FAX	030-2583139
UW NUMMER		E-MAILADRES	Servicebureau@provincie-utrecht.nl
BIJLAGE(N)	- voorschriften - relevante onderdelen gedragscode	ONDERWERP	Ontheffing Wnb voor herintroductie planten en onderzoek planten en dieren voor de gehele Provincie Utrecht

Besluit van Gedeputeerde Staten van Utrecht op de aanvraag van 5 mei 2020 van Stichting Science4Nature, om ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming (hierna: wet).

I. Besluit

Gelet op het bepaalde in de wet, het Beleidskader Wet natuurbescherming en Verordening Natuur en Landschap hebben wij besloten u ontheffing te verlenen van:

- de verbodsbepalingen genoemd in artikel 3.5, vijfde lid, van de wet voor zover dit betreft het opzettelijk plukken, verzamelen, afsnijden, ontwortelen of vernielen van in de wet genoemde inheemse planten;
- de verbodsbepalingen genoemd in artikel 3.6, tweede lid, van de wet voor zover dit betreft het vervoeren en onder zich hebben van dode beschermde inheemse zoogdieren, reptielen, amfibieën, insecten en planten die in de wet genoemd zijn en delen of producten hiervan;
- de verbodsbepalingen genoemd in artikel 3.10, eerste lid, aanhef en onder c van de wet, voor zover dit betreft het opzettelijk plukken, verzamelen, afsnijden, ontwortelen of vernielen van in de wet genoemde inheemse planten.

voor de periode tussen 1 januari 2021 tot en met 31 december 2025.

II. Omschrijving van de aanvraag

Uw aanvraag heeft betrekking op de gehele provincie Utrecht. U wilt genetisch onderzoek uitvoeren op zeldzame, beschermde planten, met als doel meer te weten over de levensvatbaarheid van de diverse populaties van deze soorten. Dit genetisch onderzoek gebeurt aan bladmonsters. U wilt van deze planten zaad verzamelen om op te kweken, te kruisen en zo nieuw (genetisch divers en levensvatbaar) zaad te winnen. Dit zaad wordt vervolgens direct op specifiek geselecteerde locaties in natuurgebieden uitgezaaid of, in zeldzame gevallen, opgekweekt tot planten die direct op geselecteerde locaties in natuurgebieden worden geplant. Ook wilt u genetisch onderzoek uitvoeren aan karkassen, haar, bloed en ander weefsel van dieren die (vaak ook) indicatorsoort of sleutelsoort zijn voor bepaalde zeldzame en bedreigde plantensoorten of van vegetatietypen. U werkt hierbij vanuit een leefgemeenschappenbenadering. Deze benadering richt zich op de interacties tussen de diverse aanwezige soorten en het belang van die interacties, waarbij de plantengemeenschap een belangrijke basis vormt voor de overige aanwezige (hogere) soorten.

U vraagt ontheffing van de verbodsbepalingen genoemd in artikelen 3.5 en 3.10 van de wet voor wat betreft inheemse planten (*Plantae*) en artikel 3.6 van de wet voor wat betreft inheemse planten (*Plantae*), zoogdieren (*Mammalia*), amfibieën (*Amphibia*), reptielen (*Reptilia*) en insecten (*Insecta*) voor de periode van 1 januari 2021 tot 1 januari 2026.

III. Procedure

De aanvraag is afgehandeld overeenkomstig het bepaalde in afdeling 4.1.2 van de Algemene wet bestuursrecht.

Op 14 september, 15 september en 2 december 2020 heeft u deze aanvraag aangevuld.

IV. Toetsingskader

Inheemse planten, zoogdieren, amfibieën, reptielen en insecten zijn beschermd ingevolge artikel 3.5 en 3.10 van de wet.

V. Toetsing

Motivering

Uit de relevante wet- en regelgeving blijkt dat de aangevraagde ontheffing alleen kan worden verleend indien is voldaan aan elk van de volgende voorwaarden:

- a. er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
- b. er wordt een wettelijk belang gediend, zoals vastgelegd in artikel 3.8, vijfde lid, onderdeel b, en artikel 3.10, tweede lid, van de wet;
- c. de maatregelen leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de desbetreffende soort en er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Alternatievenafweging

Voor het aangedragen onderzoek en de populatieversterking of herintroducties zijn ook alternatieven, deze zijn ook beschreven in het activiteitenplan:

'In de praktijk van het natuurbeheer wordt door beheerders veel gezaaid en veel met maaisel gesleept om het dispersieprobleem dat het herstel van leefgemeenschappen sterk in de weg staat op te lossen. In de meeste gevallen is dat echter nauwelijks succesvol voor de bedreigde soorten, omdat de populaties daarvan niet levensvatbaar zijn en dus nauwelijks zaad produceren of alleen zaad van genetisch slechte kwaliteit. Maaisel uitspreiden ('enten') is een alternatief voor onze aanpak, maar geen goed alternatief. Daarnaast zijn er collega-wetenschappers die de voorkeur geven aan uitplanten van voorgekweekte planten i.p.v. zaaïen. Omdat voorgekweekte volwassen planten echter bijna altijd aanslaan leidt een dergelijke aanpak weliswaar snel tot een nieuwe 'populatie'. Bij deze aanpak wordt echter niet aangetoond dat de hele levenscyclus ter plekke succesvol doorlopen kan worden en ten tweede treedt er geen enkele natuurlijke selectie en aanpassing van de populatie aan de nieuwe standplaats op. Wij vinden aanplanten van volwassen individuen dan ook 'nep-herintroducties'.'

De werkwijze is uitgebreid beschreven en vastgelegd in de 'Gedragscode stichting Science4Nature 3 april 2020'. Wij hebben deze beoordeeld en oordelen dat de beschreven onderzoeksmethoden functioneel zijn, er voldoende expertise bestaat om deze kundig uit te kunnen voeren en er voldoende maatregelen worden getroffen om de negatieve effecten op beschermde soorten zoveel mogelijk te beperken. Wij achten de werkwijze van de aanvrager een belangrijke aanvulling op de bestaande praktijk, zeker wanneer gangbare ingrepen geen succes opleveren.

Een alternatief is om het onderzoek niet uit te voeren, wat ertoe zou leiden dat er geen overtredingen van de wet plaatsvinden en er geen negatieve effecten op beschermde soorten zijn. Gezien de Gedragscode stichting Science4Nature 3 april 2020 zijn de negatieve effecten minimaal en tijdelijk. Verder laten de projecten genoemd in het activiteitenplan zien dat er daadwerkelijk sprake is van succesvolle populatieversterkingen en herintroducties en hoe het voorafgaande onderzoek van belang is daarbij. Het onderzoek en de herintroducties dragen dan ook bij aan de verbetering van de staat van instandhouding.

Gezien het bovenstaande zijn er geen redelijke alternatieven mogelijk die zouden leiden tot een kwalitatief gelijkwaardig resultaat. De alternatievenafweging is hiermee dan ook voldoende onderbouwd.

Belang

Voor wat betreft de inheemse beschermde planten, zoogdieren, amfibieën, reptielen en insecten van de Habitatrichtlijn heeft u ontheffing aangevraagd op grond van het volgende belangen:

- In het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;

- Voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten;
- Om het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben.

Voor wat betreft de inheemse beschermde planten van artikel 3.10 (zogenaamde 'nationale soorten') heeft u ontheffing aangevraagd op grond van het volgende belang:

- In het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer.

In het Activiteitenplan draagt u de volgende onderbouwing aan ten aanzien van de belangen:

"Het behoud en herstel van onze wilde flora is van groot belang, gezien vanuit allerlei perspectieven. Wetenschappelijk ligt het belang van onze projecten vooral in de op evolutionaire aanpassingen, voortplantingsbiologie en genetische diversiteit gebaseerde methoden waarmee we een duurzaam herstel van populaties proberen te bereiken. Die aanpak wordt nog steeds te weinig toegepast in de praktijk van natuurbeheer en -behoud. Vanuit maatschappelijk oogpunt is het belangrijk dat het publiek er meer van doordrongen raakt dat het niet zo simpel is om de natuur te herstellen, en dat er allerlei aspecten van de biologie van soorten bij komen kijken. De wilde flora vormt daarnaast een essentiële basis voor leefgemeenschappen die nog te vaak over het hoofd wordt gezien. De projecten van Science4Nature laten zien hoe complex en mooi de interacties tussen soorten zijn, en hoe belangrijk het is om die te herstellen."

In het Activiteitenplan staan een aantal voorbeelden van projecten beschreven, waaronder die van de (voorheen beschermde) stengellose sleutelbloem (*Primula vulgaris*) en het rozenkransje (*Antennaria dioica*).

In de Drentsche Aa zijn zaden van de stengellose sleutelbloem in 2014 uitgezaaid. In 2017 zijn voor het eerst bloeiende exemplaren waargenomen, in 2018 zijn ook kiemplanten aangetroffen.

Voor het rozenkransje geldt dat er inmiddels ruim 500 planten zijn gekweekt die gebruikt kunnen worden voor populatieversterking of herintroducties. Op een locatie in Drenthe waar in 2016 planten geïntroduceerd zijn, staan twee jaar later nog steeds exemplaren die, ondanks een periode van grote droogte, gegroeid zijn.

Ook zijn er van deze en andere onderzoeken, populatieversterkingen en herintroducties meerdere (wetenschappelijke) rapporten, publicaties en tevens populair wetenschappelijke publicaties geschreven. Deze voorbeelden onderstrepen de hierboven genoemde belangen.

Wij zijn van oordeel dat de belangen voldoende onderbouwd zijn om zwaarder te mogen wegen dan het beschermingsbelang dat volgt uit de verbodsbepalingen die dienen ter bescherming van de beschermde inheemse planten, zoogdieren, amfibieën, reptielen en insecten.

Staat van instandhouding

Door het volgen van de werkwijze zoals beschreven in de Gedragscode stichting Science4Nature 3 april 2020 (hoofdstukken 3, 4 en 5), blijven de negatieve effecten op inheemse beschermde planten, zoogdieren, amfibieën, reptielen en insecten beperkt. Zo wordt er altijd vooroverleg gepleegd met terreineigenaren en beheerders, worden de locaties waarop populatieversterking of herintroductie plaatsvindt gekozen in overleg met de beheerder, wordt er minimaal benodigd bladmateriaal verzameld en worden zaden alleen verzameld als de populatie daartegen bestand is of als het noodzakelijk is voor populatieherstel. Ook wordt, waar mogelijk, gewerkt buiten het broedseizoen. Dit zijn enkele voorbeelden uit de Gedragscode stichting Science4Nature 3 april 2020. Door de door u beschreven werkwijzen en onderzoeksmethoden komt de staat van instandhouding van de inheemse beschermde soorten, zoals hierboven genoemd, niet in het geding door het uitvoeren van de werkzaamheden.

Daarbij komt dat het uitgevoerde onderzoek inzichten oplevert over de staat van instandhouding van de onderzochte soorten en dat deze kennis benut kan worden voor het versterken van bestaande populaties en het herintroduceren van plantensoorten. Met reeds uitgevoerde projecten heeft u laten zien dat deze werkwijze succesvol is. Daarmee dragen het onderzoek en de versterkingen van bestaande populaties en herintroducties bij aan het in stand houden van en versterken van de staat van instandhouding van de betreffende soorten.

VI. Conclusie

Gelet op het voorgaande verlenen wij u ontheffing als bedoeld in de artikelen 3.8, eerste lid gelezen in samenhang met artikel 3.10, tweede lid, van de wet. Aan deze ontheffing zijn voorschriften verbonden, deze treft u aan in de bijlage bij dit besluit.

VII. Bezwaar

U kunt binnen zes weken na de dag waarop deze beschikking op de voorgeschreven wijze is bekendgemaakt een bezwaarschrift bij Gedeputeerde Staten van Utrecht indienen:

- Digitaal: gebruikt u hiervoor het formulier "Bezwaar tegen beslissing provinciaal bestuur met DigiD". Uw DigiD geldt als ondertekening. U vindt het formulier via: www.provincie-utrecht.nl onder loket / klacht, bezwaar of melding doorgeven / bezwaar tegen beslissing provincie;
- Schriftelijk: t.a.v. de secretaris van de Awb- adviescommissie van PS en GS, postbus 80300, 3508 TH Utrecht.

Het bezwaarschrift moet in ieder geval bevatten:

- uw naam en adres;
- de datum;
- een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht (indien mogelijk, onder vermelding van het besluitnummer);
- de reden van bezwaar;
- ondertekening.

Aan de behandeling van een bezwaarschrift zijn voor de indiener geen kosten verbonden.

Overigens schort het indienen van een bezwaarschrift de werking van het besluit niet op. Als u niet kunt wachten op de normale behandeling van uw bezwaarschrift, hebt u de mogelijkheid om een voorlopige voorziening aan te vragen bij de rechtbank. U moet op dat moment ook al een bezwaarschrift hebben ingediend. Het verzoek om een voorlopige voorziening richt u aan de voorzieningenrechter van de Rechtbank Midden-Nederland, Sector bestuursrecht, postbus 16005, 3500 DA Utrecht.

VIII. Inwerkingtreding

Dit besluit treedt in werking op het moment van bekendmaking door uitreiking of verzending aan de aanvrager. Van het besluit wordt mededeling gedaan op de website www.officialebekendmakingen.nl

IX. Overleg en informatie

Er kan tevens vergunning of ontheffing nodig zijn op grond van andere wetten of verordeningen. Wij adviseren u zo nodig contact op te nemen met uw gemeente en/of milieudienst, als u dit nog niet heeft gedaan.

Als u vragen heeft over de procedure en de inhoud, kunt u contact opnemen met ons Servicebureau via servicebureau@provincie-utrecht.nl, of op telefoonnummer 030-2583311.

Voor meer informatie verwijzen wij u naar onze website www.provincie-utrecht.nl.

X. Verzending

Dit besluit wordt verzonden aan de aanvrager van de ontheffing. Een afschrift van deze ontheffing wordt verzonden aan:

- RUD Utrecht, Postbus 85242, 3508 AE Utrecht.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Utrecht,
namens hen

Mevr. drs. ing. S. Heijlrom
Teamleider Vergunningverlening Natuur en Landschap
Domein Landelijke Leefomgeving

ONTHEFFING

Naar aanleiding van het verzoek van Stichting Science4Nature op 5 mei 2020, en de aanvullingen hierop van 14 september, 15 september en 2 december 2020, gelet op de artikelen 3.8 en 3.10 van de Wet natuurbescherming,

Verlenen Gedeputeerde Staten van provincie Utrecht hierbij aan:

Naam: Stichting Science4Nature

Adres: Noordergeeststraat 16

Postcode en woonplaats: 1851 TG Heiloo

Ontheffing 8215AD9A voor het tijdvak van: 1 januari 2021 tot en met 31 december 2025

Van de verbodsbepalingen genoemd in:

- de artikelen 3.5, vijfde lid, en 3.10, eerste lid onder c, van de Wet natuurbescherming, voor zover dit betreft het opzettelijk plukken, verzamelen, afsnijden of ontwortelen van planten (*Plantae*);
- artikel 3.6, tweede lid, van de Wet natuurbescherming, voor zover dit betreft het vervoeren en onder zich hebben van dode beschermde zoogdieren (*Mammalia*), amfibieën (*Amphibia*), reptielen (*Reptilia*) en insecten (*Insecta*), en delen of producten hiervan;

Het gebied waarvoor de ontheffing geldt, betreft de gehele provincie Utrecht.

Aan deze ontheffing zijn de volgende voorschriften verbonden:

Algemeen

1. De ontheffing wordt slechts voor de hierboven genoemde soorten en beschreven verboden handelingen verleend.
2. De ontheffinghouder dient onverwijld contact op te nemen met het Servicebureau van de provincie Utrecht, Archimedeslaan 6, postbus 80300, 3508 TH te Utrecht of via servicebureau@provincie-utrecht.nl indien bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen of andere handelingen als bedoeld in voorschrift 1 noodzakelijk zijn.
3. Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of haar rechtsoptvolgers of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder of haar rechtsoptvolgers blijven daarbij verantwoordelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
4. Tijdens het verrichten van de handelingen waarvoor de ontheffing is afgegeven dient diegene die het onderzoek of de herintroductie uitvoert een afschrift van deze ontheffing, de bijbehorende brief, en, indien van toepassing, de machtiging bij zich te dragen en op verzoek te tonen aan de daartoe bevoegde toezichthouders of opsporingsambtenaren. Tevens dient aangetoond te kunnen worden dat men deskundig medewerker van gemachtigde stichting is.
5. Deze ontheffing kan, conform artikel 5.4 van de wet, worden ingetrokken, indien blijkt dat de ontheffinghouder zich niet houdt aan de voorschriften.

Specifieke voorschriften

6. Het onderzoek en de mogelijke herintroductie dienen uitgevoerd te worden conform de Gedragscode stichting Science4Nature, 3 april 2020.
7. U dient jaarlijks een rapportage van de verrichte onderzoeken aan te leveren vóór 15 februari van het jaar (vanaf het jaar 2022). In deze rapportage dient u in ieder geval aan te geven aan welke soorten (of soortgroepen) onderzoek is gedaan en met welke soorten een herintroductiepoging is gedaan. Ook de onderzoekslocatie moet daarbij vermeld worden. Deze rapportage dient gestuurd te worden aan servicebureau@provincie-utrecht.nl met daarbij vermeld het ontheffingsnummer 8215AD9A.
8. Indien er in het betreffende jaar geen onderzoeken of herintroducties in de provincie Utrecht hebben plaatsgevonden, volstaat een e-mail met deze strekking. Deze kan gestuurd worden naar het adres genoemd onder 7.

Contactgegevens

Aanspreekpunt in het kader van deze ontheffing en de daaruit voortvloeiende voorschriften is het Servicebureau van de provincie Utrecht, Archimedeslaan 6, postbus 80300, 3508 TH te Utrecht, bereikbaar op telefoonnummer 030 – 258 33 11 of e-mailadres servicebureau@provincie-utrecht.nl.

Bijlage 2 Relevante onderdelen Gedragscode van de Stichting Science4Nature

Gedragscode Stichting Science4Nature, 3 april 2020

1. Inleiding

Deze gedragscode beschrijft de maatregelen die Stichting Science4Nature neemt om nadelige en schadelijke effecten op beschermde soorten – die vallen onder de Wet natuurbescherming (Wnb) – als gevolg van onze werkzaamheden, zoveel mogelijk te minimaliseren. De werkzaamheden waarop de gedragscode van toepassing is, betreffen:

- **Het verzamelen van zaden** (en evt. uitsteken van planten) voor kweek;
- **Het opzetten van ex-situ populatie(s)** uit zaden (en evt. planten) voor het veiligstellen van de genetische diversiteit, populatieherstel en onderzoek;
- **Het verzamelen van bladmateriaal of dierlijk weefsel voor genetisch onderzoek** t.b.v. kennisvergroting over de staat van instandhouding van (rest)populaties van bedreigde soorten;
- **Het uitzaaien of uitplanten** in het kader van populatieversterking of herintroductie.

2. Uitgangspunten

Aan deze gedragscode liggen de volgende uitgangspunten ten grondslag:

- **Er bestaat geen alternatieve oplossing**
Ons doel richt zich meestal op het herstellen van specifieke soorten waardoor de werkzaamheden niet kunnen worden uitgevoerd door een andere (niet-beschermd) soort te gebruiken of buiten het leefgebied van de soort te werken.
- **De bescherming van flora en fauna staat voorop**
Onze projecten zijn gericht op herstel van populaties van beschermde soorten, die door habitatfragmentatie en afname van de kwaliteit van hun leefgebied bedreigd zijn in hun voortbestaan. Onze werkzaamheden zijn nodig om de levensvatbaarheid van deze soorten te herstellen.
- **De werkzaamheden dragen bij aan een gunstige staat van instandhouding**
Wij zijn specialisten op het gebied van levensvatbaarheid (staat van instandhouding) van populaties en zullen nooit handelingen uitvoeren die ongunstig zijn voor de levensvatbaarheid van de soort of populaties waarvoor onze herstelprojecten bedoeld zijn noch op daarmee samen voorkomende andere soorten die in een ongunstige staat van instandhouding verkeren.

3. Maatregelen voor aanvang van de werkzaamheden

3.1 Kennisgeving en toestemming

Onze herstelwerkzaamheden vinden alleen plaats met toestemming van en in nauw overleg met terreineigenaren, -beheerders en provincies aan de hand van een projectplan. Alle betrokken partijen worden op de hoogte gebracht van de uitvoering en het verloop van de activiteiten.

3.2 Inventarisatie van soorten

Voor aanvang van onze projecten doen wij geen inventarisatie naar de aanwezigheid van beschermde soorten in het gebied. Wij laten ons hiervoor leiden door de kennis die aanwezig is bij terreinbeheerders. In sommige projecten werken wij nauw samen met andere particuliere gegevensbeherende organisaties (PGO's), die tevens kennis met ons kunnen delen over het voorkomen van beschermde soorten. Hierdoor hoeven wij zelf geen vegetatieopnamen en -karteringen (*quickscans*) uit te voeren. Wij inventariseren wel parameters die inzicht geven over de levensvatbaarheid van soorten. Onze werkzaamheden worden daarnaast afgestemd op adviezen van terreinbeheerders waarbij altijd de mogelijke negatieve effecten op andere soorten worden ingeschat.

3.3 Locatie van werkzaamheden

Onze activiteiten kunnen in heel Nederland plaatsvinden, maar worden over het algemeen verricht binnen de grenzen van natuurgebieden. De locatie(s) waar versterking van populatie(s) en/of (her)introductie plaatsvinden, worden altijd in overleg en overeenstemming met de terreinbeheerder gepland. Hierbij richten veelal de terreinbeherende organisaties zelf de locaties in of geven toestemming aan Science4Nature om kleinschalige proefvlakken uit te zetten voor onderzoek. Onze activiteiten worden zoveel mogelijk geïmplementeerd binnen gebiedsplannen die samen met de

terreinbeheerder zijn opgesteld, of worden uitgevoerd op plekken waar al herstel- of inrichtingsmaatregelen hebben plaatsgevonden. Tijdens het bepalen van de locatie wordt rekening gehouden met de aanwezigheid van beschermde soorten en worden strategische plekken uitgekozen waardoor zoveel mogelijk soorten profiteren en andere karakteristieke, bedreigde en beschermde soorten hiervan geen schade ondervinden.

3.4 Tijdsplanning

Aan welke soorten Stichting Science4Nature precies gaat werken, hangt af van de vragen en wensen van beleidmakers en beheerders en van de financiering van aangevraagde projecten. Het is dus niet mogelijk om voor al onze projecten een tijdsplanning en locatie van uitvoer te geven.

4. Maatregelen tijdens de werkzaamheden

4.1 Betreden van het terrein

Het terrein waar onze werkzaamheden plaatsvinden, wordt nooit betreden zonder toestemming van de eigenaar of terreinbeherende organisatie. Het verlenen van toestemming gebeurt altijd in overleg met de beherende partij vóór aanvang van de werkzaamheden (zie punt 3.1). Om soorten die in het gebied voorkomen zo min mogelijk te storen, wordt het terrein nooit betreden door meer dan vier personen.

4.2 Plukken en verzamelen van bladmateriaal

Het plukken en verzamelen van plantenmateriaal gebeurt altijd zonder de plant daarbij teveel te beschadigen. Zo wordt er nooit meer dan 4 cm² aan bladmateriaal (ca. twee bladeren) verzameld per plant (afhankelijk van de totale biomassa) en worden er zo min mogelijk vitale delen van de plant, zoals groeipunten en bloemknoppen, bemonsterd. Er wordt alleen blad verzameld wanneer de overlevingskans van het individu daarmee niet in het geding komt. Wanneer het verzamelen van materiaal op een bepaald moment ongunstig zou kunnen zijn voor een soort of populatie, zien we daarvan af tot een gunstiger tijdstip.

4.3 Verzamelen van zaden

Het verzamelen van zaden wordt alleen gedaan als de populatie daartegen bestand is of als dat noodzakelijk is voor populatieherstel. Wanneer de populatie slechts weinig zaad produceert en van zijn zaadproductie afhankelijk is voor uitbreiding, streven wij ernaar om geen of slechts een aanvaardbaar aantal zaden te verzamelen. Door zoveel mogelijk rekening te houden met de draagkracht van de populatie, wordt voorkomen dat een populatie geen nieuwe aanwas heeft voor het opvolgende jaar. Omdat wij voornamelijk werken met soorten die in een ongunstige staat van instandhouding verkeren, is het echter niet altijd mogelijk om hieraan te voldoen. In dat geval zullen opvolgende herstelmaatregelen worden ingericht voor een duurzaam behoud van de populatie. Het verzamelen van zaden zal daarmee nooit leiden tot een ongunstige(re) staat van instandhouding van een soort (zie uitgangspunt 3).

4.4 Uitsteken van planten

Het uitsteken van planten voor de kweek heeft niet de voorkeur op het verzamelen van zaden, omdat het zeer belastend kan zijn voor de overlevingskansen van een populatie. Er worden daarom geen planten uitgestoken voor de opzet van een kweek tenzij er geen andere optie is om het genetisch materiaal veilig te stellen. Dit is bijvoorbeeld het geval als de planten al jaren niet bloeien of de zaadproductie om een andere reden slecht is en de situatie vraagt om dringend te handelen

(i.e. de populatie gaat snel achteruit). Het uitsteken van planten kan ook noodzakelijk zijn als bedreigde soorten worden uitgestoken door mensen zonder vergunning of toestemming waardoor een essentieel deel van de populatie wegvalt. De uitgegraven planten blijven eigendom van de terreineigenaar en worden na herstelwerkzaamheden weer teruggeplaatst in het veld. Daarbij is het onze doelstelling om de populaties te behouden op hun standplaats, zoals wij ze hebben aangetroffen.

4.5 Verzamelen van bollen

Wanneer bolletjes in het veld worden verzameld voor onderzoek, worden deze altijd na afloop op dezelfde plek in het gebied teruggeplaatst zodat de populatie geen hinder ondervindt van uitval.

4.6 Verzamelen van dierlijk weefsel

Voor genetisch onderzoek aan dieren wordt materiaal nooit door medewerkers van Science4Nature zelf verzameld, maar altijd door partner-organisaties binnen het project die daarvoor zelf ontheffing hebben aangevraagd en gekregen of daartoe gecertificeerd zijn. Science4Nature houdt wel het verzamelde dierlijk weefsel onder zich voor DNA-analyse (bloed, kadasters, haren, eitjes etc.).

4.7 Effecten op andere soorten

Tijdens alle werkzaamheden wordt rekening gehouden met andere aanwezige beschermde soorten door de volgende maatregelen:

1. **Het terrein wordt met voorzichtigheid betreden** (niet rennen, niet schreeuwen, geen wapperende markeringen) om de flora en fauna niet onnodig te vertrappen, op te schrikken of te verstoren;

Voorbeelden:

- a) Tijdens het bloeiseizoen worden planten in het gebied zo min mogelijk verstoord door een enkel looppad aan te houden. Na afloop van de werkzaamheden wordt de vegetatie zoveel mogelijk weer hersteld;
- b) Wij vragen de terreinbeheerders om specifieke vindplaatsen van bedreigde soorten om niet onnodig te zoeken in het terrein waardoor onnodige schade door betreding beperkt wordt;
- c) Het terrein wordt nooit betreden door meer dan vier personen (zie punt 4.1);

2. **Tijdens het voortplantingsseizoen van de fauna worden onze activiteiten aangepast** in overleg met en advies van de terreinbeheerder;

Voorbeelden:

- a) Om vogels niet teveel te storen, wordt zoveel mogelijk gewerkt buiten het broedseizoen. Omdat we voornamelijk tijdens het bloeiseizoen werken, vallen de werkzaamheden echter vaak samen met het broedseizoen van kwetsbare vogels en is een alternatief tijdstip vaak niet mogelijk. In dat geval worden vogels zo min mogelijk gestoord door afstand te houden, niet te veel geluid te maken en geen felle kleuren te dragen;

- b) Er worden geen opvallende materialen in het veld achtergelaten die boven het maaiveld uitkomen. Voor het uitzetten van proefvlakken, maken wij altijd gebruik van metalen pinnen die in de grond worden geslagen en later worden gelokaliseerd met een metaaldetector;
3. **Er worden geen andere organismen uit het terrein meegenomen** die niet tot het projectplan behoren;
 4. **Er wordt geen grond vergraven, gemaaid of verwijderd** tenzij dit onderdelen zijn van het projectplan dat met de terreinbeheerder en/of eigenaar op voorhand is overlegd en is toegestaan middels een eventuele vergunning;
 5. **Kwetsbare (natuur)terreinen waar invasieve exoten zich makkelijk hebben weten te vestigen, zoals bijv. watercrassula, worden met grote omzichtigheid betreden** indien dit echt niet anders kan. Na bezoek wordt schoeisel en andere gebruikte materialen gereinigd om verspreiding en vestiging in andere terreinen te voorkomen.

4.8 Kweek

Het opzetten van een kweek, ofwel ex-situ populatie(s), is bedoeld om de natuurlijk genetische diversiteit van bedreigde soorten veilig te stellen. De gekweekte planten worden gebruikt voor het genereren van zaden om bestaande populaties genetisch te versterken, uit te breiden in grootte en aantallen (vergroten van de metapopulatie) en/of voor herintroductie van populaties in hersteld habitat (leefgebied). Daarnaast biedt het kweken van planten de mogelijkheid tot onderzoek naar (genetische) factoren die de levensvatbaarheid van populaties beïnvloeden. Deze kennis wordt vervolgens gebruikt om tot goede adviezen en keuzes te komen voor populatieherstel. De gekweekte planten worden onder gecontroleerde omstandigheden gehouden in de proeftuin van de Universiteit van Amsterdam, zodat geen spontane introducties optreden en soorten niet onnodig buiten hun natuurlijke leefgebied worden verspreid. De kweek wordt opgezet d.m.v. zaden en niet met uitgestoken complete planten (genetische individuen) (zie punt 4.4).

5. Maatregelen na afloop van de werkzaamheden

5.1 Monitoring

Binnen onze herstelprojecten speelt monitoring van de resultaten een essentiële rol. Een populatieversterking of herintroductie is in onze filosofie pas geslaagd wanneer geïntroduceerde zaden gekiemd en opgegroeid zijn tot bloeiende volwassen individuen die zelf succesvol zaden produceren waardoor een zelfredzame populatie is ontstaan. Ook hiervoor is overleg en toestemming van de terreinbeheerder noodzakelijk en gelden dezelfde gedragscodes (zoals genoemd in de vorige twee secties) om een gunstige staat van instandhouding te waarborgen.